

مقایسه رشد شناختی - حرکتی کودکان در مهدکودک‌های شهری و روستایی سمنان در سال ۱۳۸۱

محمد عموزاده خلیلی (Ph.D.)*

چکیده

سابقه و هدف: این پژوهش، بخشی از یک پژوهش بزرگ است که هدف آن بررسی مقایسه‌ای میزان رشد شناختی - حرکتی کودکان شهری و روستایی است که در مهدکودک‌های کودکان در حال آموزش هستند.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه مجموعاً ۹۷ کودک حاضر در مهدکودک سمنان شرکت نمودند. نحوه انتخاب مهدها، براساس موافقت مدیران مربوطه جهت انجام مطالعه و یا در دسترس بودن مهدها، به‌ویژه مهدهای روستایی بوده است. با توجه به شرایط مذکور، سه مهدکودک شهری و پنج مهدکودک روستایی حاضر به همکاری برای انجام این مطالعه شدند. از بین آن‌ها ۵۷ کودک شهری و ۴۰ کودک روستایی که حائز شرایط برای انجام این مطالعه بودند، مورد سنجش قرار گرفتند.

در این مطالعه، ۶ معیار سنجش و ارزیابی برای تعیین تفاوت‌های بین کودکان شهری و روستایی به کار گرفته شد. بعد از جمع‌آوری داده‌ها در هر آزمون برای تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS از آزمون t-test استفاده شد.

یافته‌ها: در اکثر معیارهای سنجش، تفاوت معنی‌داری بین کودکان شهری و روستایی وجود نداشت. به‌طور مشخص در دو معیار سنجش یعنی آزمون تعادل یک سمت بدن (با میانگین ۵/۵۵ در کودکان روستایی و ۴/۶۳ در کودکان شهری) و آزمون حرکات آسان (با میانگین ۵/۵۵ در کودکان روستایی و ۴/۳۴ در کودکان شهری)، کودکان روستایی به‌طور معنی‌داری از کودکان شهری موفق‌تر عمل نمودند ($P < 0.05$). در آزمون‌های تخته تعادل، نقاشی آدم، جورچین و فکر بکر، بین دو گروه تفاوت معنی‌داری وجود نداشت که این نتایج می‌تواند دلیل بر کاهش تفاوت بین کودکان شهری و روستایی در آموزش‌های پیش‌دبستانی باشد.

استنتاج: نتایج حاصله نشانگر موفقیت بیشتر کودکان روستایی نسبت به کودکان شهری در انجام برخی آزمون‌ها بود. کاهش تفاوت بین کودکان شهری و روستایی ایجاب می‌نماید توجه بیشتر به توسعه مراکز دبستانی در روستاها و بازنگری برنامه مهدکودک‌های شهری در جهت فعالیت‌های تحرک‌آور و استفاده بیشتر از امکانات آموزشی موجود در شهر مبذول گردد.

واژه‌های کلیدی: رشد شناختی، رشد حرکتی، مهدهای کودکان، کودکان شهری و روستایی، آموزش پیش از دبستان.

* استادیار دانشگاه علوم پزشکی سمنان، دانشکده توانبخشی

* سمنان - بلوار بسیج - دانشگاه علوم پزشکی سمنان - حوزه معاونت دانشجویی.

E تاریخ دریافت: ۸۳/۷/۲۶ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۸۳/۱۰/۱ تاریخ تصویب: ۸۴/۲/۲۸

Email: moh 3_5 ir@ yahoo. Co. ak

مقدمه

نشان داده‌اند بسیاری از کشورهای توسعه یافته و یا در حال توسعه به طور بنیادی به موضوع آموزش پیش دبستانی توجه نموده اند. ضمن آن که تاکید شده است پیش دبستان باید در محیط اجتماعی ادغام شده و موجب تشویق مشارکت گردد(۴).

Amann و Deboard (۲۰۰۲) رشد حرکت و اختلالات حرکتی را در کودکان پیش از دبستان بررسی کرده اند(۵) برخی از محققان نیز در مطالعات خود نقش بازی را در تکامل روانی - حرکتی کودک مورد بررسی قرار داده اند(۶،۷). خمارلو (۱۳۷۹) نیز نقش عوامل مختلف را در رشد و یادگیری کودک، مورد توجه قرار داده است(۸).

با توجه به این که نتایج مطالعات قبلی در خصوص مقایسه تاثیر آموزش های پیش دبستانی در شهر و روستا در کشور مادر دست نمی باشد و با توجه به تحولات ایجاد شده در برنامه های آموزشی مهدها از یک طرف و تغییرات شیوه زندگی خانواده ها در سال های اخیر، انجام این مطالعه ضروری به نظر می رسد.

با در نظر داشتن موارد فوق، هدف از انجام این مطالعه بررسی مقایسه ای میزان رشد شناختی - حرکتی کودکان مهد کودک های شهری و روستایی بوده است. ضمن آن که شناخت تفاوت ها در مراکز پیش دبستانی شهر و روستا مورد نظر بوده است.

مواد و روش ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است که در آن مجموعاً ۹۷ کودک حاضر در مهدهای کودک سمنان شرکت نمودند. نحوه انتخاب مهدها، براساس موافقت مدیران مربوطه جهت انجام مطالعه و نیز در دسترس بودن آن ها بویژه مهدهای روستایی بوده است. با توجه به شرایط مذکور، سه مهد کودک شهری و پنج مهد

از آنجایی که ۶ سال اول زندگی کودک، سال هایی حساس هستند، پرورش کامل استعداد های کودک در این سال ها نیاز به محیطی محرک و برانگیزنده دارد.

رشد و تکامل کودک به طور منظم و مداوم در زمینه و طرح مشخصی صورت می گیرد. رشد، قابل مشاهده، ارزشیابی و اندازه گیری است و در سیستم اعصاب از طریق علائم فیزیولوژیکی و رفتار جلوه گر می شود. آثار و علایمی که در جنبه های مختلف رفتار ظاهر می شود، شاخص میزان رشد را تشکیل می دهد(۱). محققان در مطالعات سال های اخیر از شیوه های متعدد کمی و کیفی برای ارزیابی میزان رشد حرکتی - روانی کودکان استفاده نموده اند. آنچه که در ارزیابی ها مورد توجه محققان بوده، استانداردهای و ایجاد معیار در ارزیابی های عادی آن ها بوده است در هر حال محققان برای ارزیابی میزان رشد حرکتی - روانی کودکان از آزمون های مشابه جورچین و فکر بکر استفاده نموده اند(۲) همچنین در برخی مطالعات از قطعات ساده نظیر گوش ماهی، دانه ها و چوب(۳)، و نیز از شیوه هایی مثل بالا و پایین رفتن از پله ها و لی لی کردن، برش با قیچی و نیز عبور دادن نخ از حلقه های کوچک و رسم نقطه چین برای ارزیابی کودکان استفاده نموده اند(۱-۳). آزمون آدمی گودایناف (Goodenough) کاربرد وسیعی برای ارزیابی سن ذهنی و روانی کودک دارد. این آزمون یک آزمون کمی است و برای کودکان ۳ سال به بالا استفاده می شود و زشتی و زیبایی تصویر مطرح نمی باشد(۱).

امروزه توسعه خدمات رفاه اجتماعی، فراگیر شده و دامنه برخی از شاخص های آن به روستاها نیز کشیده شده است. از جمله این شاخص های فراگیر، آموزش پیش دبستانی در روستاها و شهرهاست. مطالعات قبلی

تعداد (۳۱) (ایستادن روی تخته تعادل) - Balance test
on tilt board

وسایل لازم: تخته تعادل

روش کار: تخته تعادل را در مقابل کودک قرار داده و از وی خواسته شد که روی آن بایستد، پس از این کار، از کودک خواسته شد گروهی از حرکات دست را که شامل بالا بردن دست‌ها، جلو بردن دست‌ها، به پهلو بردن دست‌ها بود، انجام دهد. پس از اتمام کار، نمره گذاری بدین صورت انجام گرفت:

نمره ۳ (کودک با ثبات کامل روی تخته ایستاده و حرکات را به راحتی انجام می‌دهد). نمره ۲ (کودک با ثبات کم‌تر روی تخته ایستاده و حرکات را با کمک انجام می‌دهد). نمره ۱ (کودک تنها می‌تواند خود را روی تخته ثابت نگه دارد و قادر نیست حرکات را انجام دهد). نمره صفر (کودک با کمک آزمونگر خودش را روی تخته نگه می‌دارد).

هدف: میزان هماهنگی حرکات بزرگ اندام‌ها و میزان حفظ تعادل بدن در فضا.

جورچین (۲) (قراردادن قطعات دایره ای شکل در

صفحه جورچین) Fine motor test

وسایل لازم: قطعات مدور جورچین به تعداد ۸ عدد و صفحه جورچین و ساعت ثانیه شمار.

روش کار: ابتدا صفحه جورچین و قطعات مدور را در کنار کودک قرار داده و از وی خواسته شد تا قطعات را در جای خود قرار دهد. حداکثر زمان در نظر گرفته برای این آزمون ۳۰ ثانیه بود.

هدف: میزان شناخت اشکال هندسی، میزان هماهنگی عضلات برای انجام حرکات ظریف، میزان هماهنگی چشم و دست و میزان سرعت عمل دست‌ها.

فکر بکر (۲) (قرار دادن میخ‌های لاستیکی در

صفحه مشبک) Fine motor and colour test

وسایل لازم: صفحه مشبک فکر بکر و میخ‌های پلاستیکی به تعدادی لازم و ساعت ثانیه شمار

کودک روستایی حاضر به همکاری برای انجام این مطالعه شدند. از بین آن‌ها ۵۷ کودک شهری و ۴۰ کودک روستایی که حائز شرایط برای انجام این مطالعه بودند، مورد سنجش قرار گرفتند. از بین کودکان روستایی ۲۰ نفر پسر و ۱۸ نفر دختر بوده‌اند. در بین کودکان شهری ۳۴ نفر پسر و ۵ نفر دختر بوده‌اند. میانگین سنی در کودکان شهری ۳/۶۳ سال و در کودکان روستایی ۳/۸۲ سال بود که از جهت سنی، اختلاف معنی‌داری بین آن‌ها وجود نداشت. زمان آموزش و نوع برنامه‌های مهدکودک‌های در شهر و روستا در طول روز و در ماه‌های مختلف سال یکسان بوده و کلاس‌های آموزشی نیز با توجه به سن کودکان تعیین می‌شد.

در این مطالعه، ۶ معیار سنجش و ارزیابی برای تعیین تفاوت‌های بین کودکان شهری و روستایی به کار گرفته شد. بعد از جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS از آزمون t- test استفاده شد. آزمایش‌کننده‌ها دو نفر فیزیوتراپیست بودند که قبل از انجام آزمون‌ها در یک جلسه هماهنگی شرکت نموده و همه آزمون‌ها را در حضور هم انجام دادند. آزمون‌ها در محل مهد کودک هر کودک انجام شده و در موقع انجام آزمون از مربی هر کودک نیز استفاده می‌شد تا همکاری کودک برای انجام آزمون بیشتر شده و تاثیر عوامل جانبی نیز کاهش یابد.

آزمون تعادل (۳،۲) (قرار گرفتن روی یک پا)

Balance test – on one leg

وسایل لازم: ساعت ثانیه شمار

روش کار: بر روی زمین کاملاً هموار از کودک خواسته شد تا روی هر پای که برایش آسان‌تر است، بایستد و پای مقابل را از زمین بلند نماید. مدت زمانی که کودک پای خود را بالا نگه می‌داشت، ثبت می‌شد. هدف: میزان هماهنگی حرکات بزرگ اندام‌ها و میزان حفظ تعادل یک طرفه و دو طرفه در بدن. آزمون

تحویل داده بودند. بنابراین این گروه سنی از این آزمون حذف شد.

بدین صورت نمره گذاری از نمره ۲۰ به ترتیب زیر انجام گرفت (وجود هر یک از جزئیات زیر در نقاشی متضمن تثبیت یک امتیاز برای کودک بود):

- ۱- سر، ۲- پا (۱ یا ۲ پا). ۳- دست (۱ یا ۲ دست).
- ۴- تنه، ۵- ابعاد متناسب تنه (طول تنه طویل تر از عرض آن باشد). ۶- کشیدن دست‌ها و پاها به به هر شکل، ۷- اتصال دست‌ها و پاها به تنه در محل مناسب (با تناسب)
- ۸- گردن، ۹- گوش‌ها، ۱۰- چشم‌ها، ۱۱- جزئیات چشم (ابرو، مژه و...)، ۱۲- تناسب ابعاد چشم (طول آن بیشتر از عرض). ۱۳- تناسب سر نسبت به بدن، ۱۴- تناسب بازوها و دست‌ها نسبت به بدن، ۱۵- رعایت تناسب پاها (طول پاها از طول تنه کمتر نباشد و از ۲ برابر آن بیشتر نباشد). ۱۶- بینی، ۱۷- دهان، ۱۸- وجود علامتی از لباس در نقاشی، ۱۹- انگشتان، ۲۰- موی سر.

یافته‌ها

بعد از استخراج اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS نتایج مورد بررسی قرار گرفتند. در اکثر معیارهای سنجش، تفاوت معنی داری بین کودکان شهری و روستایی وجود نداشت. به طور مشخص در دو معیار سنجش یعنی آزمون تعادل یک سمت بدن و آزمون حرکات آسان، کودکان روستایی به طور معنی داری از کودکان شهری موفق تر عمل نمودند. در آزمون‌های تخته تعادل، نقاشی آدم، جورچین و فکر بکر، بین دو گروه، تفاوت معنی داری وجود نداشت جدول شماره ۱.

نتایج این بررسی نشان می‌دهد که بین دو گروه کودکان شهری و روستایی در آزمون تعادل در سمت راست، اختلاف معنی داری وجود دارد ($P < 5\%$).

روش کار: ابتدا صفحه فکر بکر را در مقابل کودک قرار داده و در یک ردیف ۴ مهره رنگی گذاشته و از کودک خواسته شد باقی ردیف‌های صفحه را مانند ردیف نمونه از لحاظ رنگ و ردیف مرتب کند و از کودک خواسته می‌شد که هر مهره ای را که می‌تواند در سوراخ قرار دهد. مدت زمان لازم برای این تست ۳۰ ثانیه بود.

حرکات ظریف آسان (۸،۱) (قراردادن نخ در سوراخ حلقه‌ها) The simple fine motor test
وسایل لازم: نخ به طول ۳۰ سانتی‌متر تعدادی حلقه‌های پلاستیکی و ساعت ثانیه شمار.

روش کار: ابتدا نخ و تعدادی از حلقه‌ها را در اختیار کودک قرار داده از وی خواسته شد که نخ را از داخل حلقه‌ها بگذراند. مهلت انجام فعالیت ۳۰ ثانیه بود که بعد از آن تعداد حلقه‌هایی که نخ از آن‌ها عبور داده شده بود، محاسبه می‌شدند.

هدف: ارزیابی حرکات و هماهنگی چشم و دست‌ها و میزان سرعت عمل.

نقاشی آدمی گودایناف (۱) The Modified Goodenough Test
وسایل لازم: کاغذ و مداد رنگی.

روش کار: ابتدا کاغذ نقاشی و مداد را در اختیار کودک گذاشته و از وی خواسته شد که نقاشی یک آدم را با هر دید و تصویری که در ذهن دارد بکشد، در طول زمانی که کودک نقاشی می‌کشید، هیچ‌گونه راهنمایی از طرف مربیان و آزمونگر انجام نمی‌شد. در ارزیابی‌های اولیه پس از بررسی و تطبیق سنی فعالیت کودکان با استانداردهای موجود، به دو دلیل عمده، نحوه نمره گذاری از نمره ۵۱ در آزمون گودایناف به نمره ۲۰ تقلیل پیدا کرد. اولاین آزمون و شماره گذاری آن برای کودکان ۳ سال به بالا بود و کودکان مورد آزمایش ما از ۲ تا ۵ سال بودند. ثانیاً کودکان ۲-۳ سال خطوطی مبهم و خارج از برنامه ارزیابی این مطالعه به ما

یعنی کودکان روستایی در انجام این آزمون به طور معنی داری موفق تر عمل نموده اند (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۱: مقایسه نتایج میانگین امتیازات در آزمون‌های مختلف در دو گروه کودکان شهری و روستایی سمنان در سال ۱۳۸۱

نوع آزمون	روستایی	شهری	P	نتیجه
تعادل یک سمت بدن	۱۰/۹۲	۳/۳۴	P < %5	Sig
تخته تعادل	۲/۸۴	۲/۶۸	P > %5	Non Sig
جورچین	۲/۱۴	۲	P > %5	Non Sig
فکر بکر	۶/۱۷	۵/۵۸	P > %5	Non Sig
حرکات ظریف آسان	۵/۵۵	۴/۶۳	P < %5	Sig
نقاشی آدم گودانیان	۷/۸۳	۷/۵۹	P > %5	Non Sig

آزمون تعادل (قرار گرفتن روی یک پا) Balance test – on one leg

جدول شماره ۲: مقایسه میانگین و انحراف استاندارد در دو گروه کودکان شهری و روستایی سمنان در آزمون تعادل روی یک پا در سال

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	P Value
کودکان شهری	۵۷	۳/۳۴	۴/۷۸	-
کودکان روستایی	۴۰	۱۰/۹۲	۱۷/۶۷	۰/۰۰

آزمون تعادل (ایستادن روی تخته تعادل) Balance test – on tilt board

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین دو گروه کودکان شهری و روستایی در آزمون تخته تعادل، اختلاف معنی داری وجود ندارد. میانگین امتیاز کودکان شهری ۲/۶۸ و میانگین امتیاز کودکان روستایی ۲/۸۴ می‌باشد. اگر چه اختلاف معنی داری در این آزمون وجود نداشت، ولی در حین انجام آزمون، تفاوت‌هایی بین کودکان شهری و روستایی وجود داشت؛ به طوری که کودکان روستایی در سنین پایین تر نیز حرکات را به سادگی و با نبات بیشتری انجام می‌دهند.

جورچین (قراردادن قطعات دایره ای شکل در صفحه جورچین) Fine motor test

نتایج این بررسی نشان می‌دهد که بین دو گروه کودکان شهری و روستایی در آزمون جورچین اختلاف معنی داری وجود ندارد. میانگین امتیاز کودکان شهری ۲ و میانگین امتیاز کودکان روستایی ۲/۱۴ می‌باشد. اگر چه اختلاف معنی داری در این قسمت وجود نداشت، در حین انجام آزمون تفاوت‌هایی بین کودکان شهری و روستایی در هماهنگی و دقت انگشتان کودک وجود داشت و کودکان روستایی بهتر از کودکان شهری حرکات را انجام می‌دادند و نتایج به دست آمده گویای این مطلب است.

فکر بکر (قرار دادن میخ‌های لاستیکی در صفحه مشبک) Fine motor and colour test

یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که بین دو گروه کودکان شهری و روستایی در آزمون فکر بکر، اختلاف معنی داری وجود ندارد. میانگین امتیاز کودکان شهری ۵/۵۸ و میانگین امتیاز کودکان روستایی ۶/۱۷ می‌باشد. اگر چه اختلاف معنی داری در این آزمون وجود نداشت، در حین انجام آزمون تفاوت‌هایی بین کودکان شهری و روستایی وجود داشت. مثلاً "کودکان شهری در انجام آزمون، بیش تر از یک دست خود کمک می‌گرفتند و کودکان روستایی در انجام آزمون، دقت بیشتری داشتند و در انجام آزمون، هماهنگی انگشتان آن‌ها به مراتب بهتر بود. اگر چه تفاوت میانگین‌ها معنی دار نیست، تفاوت امتیازات دو میانگین، نشان دهنده عملکرد بهتر کودکان روستایی است.

حرکات ظریف آسان (قراردادن نخ در سوراخ حلقه‌ها The simple fine motor test) نتایج این بررسی نشان می‌دهد که اختلاف معنی داری بین دو گروه

معنی داری با کودکان شهری نداشتند و با توجه به وجود تسهیلات آموزشی در شهرها انتظار می رفت کودکان شهری موفق تر عمل نمایند. اما نتایج حاصله نشان داد که اگر چه در برخی آزمون‌ها کودکان شهری امتیازات بیش تری را نسبت به کودکان روستایی کسب نمودند، تفاوت‌ها اندک بوده است.

مطالعه حاضر برخی گزارش‌های قبلی را تایید می نماید: از جمله گزارش Deboard and Amann (۲۰۰۲) که پیشنهاد نموده اند قسمت قابل توجهی از یادگیری در کودکان به محیط اطراف آنها بستگی دارد. تجربیاتی که کودک از محیط اطراف کسب می نماید در موفقیت آتی او نقش مؤثری دارد (۵).

همچنین این مطالعه گزارش Segal و همکاران (۲۰۰۲) را تایید می نماید که پیشنهاد نموده‌اند: بازی‌ها و فعالیت‌های جسمی نقش مهمی را در زندگی اجتماعی کودک ایفا می نماید. در حین بازی‌ها کودک فرصت آن را دارد که دوستان جدیدی را پیدا کند و امکان آن را می یابد که احساس تعلق خاطر را به یک گروه اجتماعی بنماید. به نظر می رسد که این عوامل به همراه سایر عوامل فرهنگی، اقتصادی و جغرافیایی در موفقیت یا عدم موفقیت کودکان شهری و روستایی نقش مؤثری داشته باشد (۹).

مطالعه حاضر با بررسی سلیمی و همکاران (۱۳۷۹) که گزارش نموده اند کودکان مناطق محروم، محرومیت‌های بیش تری را متحمل می شوند و نمی توانند به رشد مطلوب و مناسب گفتار و زبان و مهارت‌های شناختی دست یابند (۳) منطبق نیست. نتایج حاصل از مطالعه حاضر نشان دهنده آن است که کودکان مناطق شهری آزمون را به طور معنی داری موفق تر از کودکان مناطق محروم روستایی انجام نداده اند.

در آزمون‌های حرکتی اگر چه آزمون تعادل یک طرف بدن و نیز آزمون تخته تعادل در مقایسه رشد

کودکان شهری و روستایی وجود دارد ($P < 5\%$). میانگین

امتیاز کودکان شهری ۴/۶۳ و برای کودکان روستایی ۵/۶۳ می باشد. یعنی کودکان روستایی در انجام این حرکت به طور معنی داری از کودکان شهری موفق تر عمل نموده اند (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۳: مقایسه میانگین و انحراف استاندارد در دو گروه کودکان شهری و روستایی سمنان در آزمون حرکت ظریف آسان در سال

P Value	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گروه
-	۱/۲۵	۴/۶۳	۵۷	کودکان شهری
.	۱/۱۸	۵/۵۵	۴۰	کودکان روستایی

آزمون نقاشی آدمی گودایناف Modified The

Goodenough test

یافته‌های این بررسی نشان می دهد که بین دو گروه کودکان شهری و روستایی در آزمون نقاشی آدم، اختلاف معنی داری وجود ندارد. میانگین امتیاز کودکان شهری ۷/۵۹ و میانگین امتیاز کودکان روستایی ۷/۸۳ می باشد. اگر چه اختلاف معنی داری در این آزمون وجود نداشت، در حین انجام آزمون، تفاوت‌هایی در شناخت اعضای بدن بین کودکان شهری و روستایی وجود داشت.

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد کودکان روستایی در آزمون‌های حرکتی، موفق تر از کودکان شهری عمل نمودند، ضمن آن که در آزمون‌های شناختی و روانی مثل: جورچین، فکر بکر و نقاشی آدم اختلاف

تبادل کودکان شهری و روستایی نتایج مشابهی را نشان نداده است (یعنی در آزمون تعادل، یک طرف بدن، اختلاف معنی داری بین دو گروه از کودکان شهری و روستایی وجود داشت)، در آزمون تعادل، اختلاف معنی دار نبود. به هر حال اعداد به دست آمده در آزمون تخته تعادل میزان تعادل موفق تر کودکان روستایی را نسبت به کودکان شهری نشان داده است. از طرفی نیز در انجام حرکات ظریف آسان که کودک باید نخ را از داخل حلقه ها عبور می داد، کودکان روستایی به طور معنی داری نسبت به کودکان شهری موفق تر عمل نمودند. نتایج این مطالعه مطالعات قبلی را تایید می نماید که نشان داده اند رشد تعادلی و حرکتی نتیجه توسعه حرکات دست ها و پاها در کودکان است (۷، ۱۰). معلوم شده است انجام فعالیت ها و بازی های تحرک آور که نیاز به حرکات مختلف بزرگ و ظریف دارند به میزان قابل توجهی مهارت های حرکتی کودک را افزایش می دهند (۶). با توجه به ساختار فیزیکی روستاها، زمینه مهارت های حرکتی در روستاها فراهم تر از شهرهاست (۸).

علاوه بر آن Hernandez (۲۰۰۱) گزارش داده است که از طریق فعالیت ها و تمرین، مهارت های حرکتی بزرگ مثل پر تاب کردن، گرفتن، شوت زدن در کودکان تقویت می شود. همچنین با تمرین کردن، مهارت های حرکتی ظریف مثل گرفتن و رها کردن اجسام با انگشتان، قیچی کردن، رسم کردن تکامل می یابد (۷) مطالعه حاضر نشان داد علی رغم وجود برنامه های حرکتی در آموزش های کودکان شهری، آنان در برخی مهارت های حرکتی به اندازه کودکان روستایی تکامل نیافته اند.

در انجام آزمون نقاشی آدم، تفاوت معنی داری بین دو گروه شهری و روستایی وجود نداشته است و این در حالی است که استاپرت (۱۳۷۹) اظهار می نماید: از

نقاشی می توان برای پی بردن به مفهوم بدن استفاده کرد (۱). کودکانی که دائما مورد توجه قرار می گیرند و راجع به هر چیزی که در اطرافشان قرار دارد و یا در حال حرکت است، تذکراتی دائمی به آنها داده می شود، در آزمون های نقاشی موفق تر هستند. همچنین با بالا رفتن سن، نقاشی کودک پیچیده تر می شود (۱).

در برنامه های آموزشی مهد های کودک بر اساس برنامه های کشوری، آموزش ها به صورت تجربی یا عملی از جمله در باره محیط اطراف و اعضای بدن انسان و ... در شهر، روستا، برای کودکان انجام می شود. به نظر می رسد این آموزش ها در موفقیت کودکان در آزمون نقاشی آدم در شهر و روستا به صورت یکسان مؤثر بوده اند. هر چند که عواملی چون مشغله خانواده و شلوغی کلاس های مهد کودک و را نباید از نظر دور داشت.

عالی پور (۱۳۷۸) گزارش نموده است که رشد و تحول هنگامی صورت می گیرد که کودکان با افراد اشیاء محیط خود تماس و تاثیر متقابل داشته باشند (۴). اکنون به خوبی روشن شده است که رشد و تحول بدنی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی با یادگیری مرتبط می باشند و پیشرفت در یک زمینه، موجب پیشرفت در زمینه دیگر می گردد. از این رو لازم است که در برنامه ها رشد و تکامل بدنی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی کودک به طور همزمان به صورت کل و پیوسته به هم در نظر گرفته شود (۱۱ و ۱۲) مطالعه حاضر این موضوع را تایید می نماید. چون به نظر می رسد کودکان روستایی در انجام آزمون های مختلف از جمله آزمون های حرکتی و نقاشی نسبتا موفق عمل نموده اند. ضمن آن که به نظر می رسد توسعه برنامه های پیش دبستانی در روستاها و نیز مشغله بیش از حد والدین کودکان شهری و تنها بودن برخی کودکان در ساعاتی از روز در خانه و ساختار و ویژگی زندگی شهری باعث شده است تا

برنامه‌های مهد کودک‌های شهری در جهت فعالیت‌های تحرک آور و نیز بهره‌گیری بیشتر مهدها و والدین از استعداد‌های اجتماعی در جهت افزایش آگاهی‌های شناختی کودکان است.

سپاسگزاری

بدین وسیله از بهزیستی سمنان و نیز کارشناسان محترم حوزه کودکان و نوجوانان و سایر کارکنان محترم سازمان که در انجام این مطالعه ما را همراهی کردند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود. ضمناً از همکاران فیزیوتراپیست آقای مشکانی و خانم یادگاری که در انجام آزمون‌ها حداکثر تلاش را مبذول داشتند، صمیمانه تشکر می‌شود.

والدین توجه لازم را به نیازهای آموزشی، شناختی و حرکتی کودکان نمایند.

در این مطالعه که از ۶ آزمون برای ارزیابی وضعیت شناختی - حرکتی کودکان شهری و روستایی در شهر سمنان استفاده شد، در چهار معیار سنجش شامل آزمون تخته تعادل، جورچین، فکر بکر و نقاشی آدم، بین دو گروه، تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. نتایج حاصله نشان داد در انجام دو آزمون تعادل یک سمت بدن و حرکات ظریف آسان بین دو گروه کودکان شهری و روستایی تفاوت معنی‌داری وجود داشته و در انجام این فعالیت‌ها کودکان روستایی موفق‌تر از کودکان شهری عمل نمودند. که این موضوع می‌تواند نشانه توسعه آموزش در روستاها باشد و نیز نشانگر ضرورت توسعه پیش‌تر مراکز پیش دبستانی در روستاها و بازنگری

فهرست منابع

1. استاپرت م، همه کودکان تیز هوشند اگر. سوری، س. چاپ چهارم. تهران: نشر دانش ایران. ۱۳۷۹. ص ۱۰۴-۱۴۱.
2. فرسای، ژ، کار درمانی در تشخیص و درمان معلولیت‌های جسمی. پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران. ۱۳۶۴. ص ۵۴-۶۹.
3. سلیمی اشکوری، ه، محمد، ک، بهبودی، ز. گزارشی بر هنجاریابی رشد کودکان تهران از تولد تا چهار سالگی. تهران: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی ایران. ۱۳۷۹. ص ۲۱-۶۷.
4. عالی پور، معشوره، رشد و تکامل کودکان خردسال (تأمین نیازهای اساسی یادگیری). تهران. صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف). ۱۳۷۸. ص ۳-۱۳.
5. Debaord, K., and Amann K., Benefits of play in charlen specific interventions. Disas4 him., 2002; available from: <http://www.Ces-ncsu-edu/depts/fes/humand/disease4.html>.
6. Dejean, V., Early sensory development, Tomatos *Auditory Spectrum Center*, Maryland, Early.htm. 1998.
7. Hernandez, Y., Recess provides cognitive social and psychomotor opportunities for growth, IDRA Newstetter, *Intercultural Development Research Association*, 2001
8. خمارلو، ت، کتاب کار مربی کودک (برنامه کار سالانه مربی در مهد کودک و

- management: A pilot study of parental perceptions of experiences of children with developmental coordination
10. Kumar, M., Hikey, S., and Shaw. S., Manual dexterity and successful hearing aid use. *J., Laryng. Otolog.* 2000; 114: 593- 97.
  11. Humphry R., Young children's occupations: explicating the dynamics of developmental process, *The American* *Journal of Occupational Therapy* 2002; 56(2), 171-179.
  12. Deitz, J., Yvonne, S., and Whitc, O., Powered mobility and preschoolers with complex developmental delays, the *American Journal of Occupational therapy.* 56(1), 2002; 86- 90.
- کودکستان). چاپ نهم. تهران. انتشارات آگاه
۱۳۷۹ ص ۲۳-۵۴.